

Möjligheterna för intagna inom Kriminalvården att ta del av JO:s inspektionsprotokoll

Beslutet i korthet: En anstalt får kritik för att den inte tillräckligt skyndsamt lämnade ut kopior av JO:s inspektionsprotokoll på begäran av intagna.

Anstalten tog ut en avgift för kopiorna. JO konstaterar att den hade stöd för det i avgiftsförordningen. Enligt henne är det emellertid viktigt att de intagna vid ett inspekterat verksamhetsställe ges tillfälle att läsa JO:s inspektionsprotokoll, även om de inte kan eller vill betala för en kopia. Hon anser också att verksamhetsstället bör upplysa de intagna om möjligheten att utan avgift ta del av protokollet på stället.

Bakgrund och anmälningar

Den 16–18 maj 2022 inspekterade JO anstalten Mariefred (JO:s ärende med dnr 3636-2022). Protokollet över inspektionen expedierades den 7 september till bl.a. anstalten.

I anmälningar som kom in till JO den 7 respektive 25 oktober 2022 klagade två intagna (AA och BB) på anstalten.

AA riktade sina klagomål mot anstaltsledningen och tjänstemannen CC Han anförde i huvudsak att CC vid JO:s inspektion hade lovat att de intagna skulle få ta del av inspektionsprotokollet när det var klart men att ledningen därefter sagt att intagna måste skriva till JO för att få läsa det. I sin anmälan begärde AA att få en kopia av protokollet från JO.

BB gjorde i sitt klagomål bl.a. gällande att han skriftligen hade begärt att få ta del av protokollet den 27 september 2022 men inte fått något svar. Enligt BB hade han lämnat in en ny hemställan den 16 oktober och sedan fått protokollet.

Utredning

Kriminalvården uppmanades att yttra sig över klagomålen.

I sitt remissvar anförde myndigheten, genom en ställföreträdande regionchef vid Region Mitt, i huvudsak följande:

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållandena har inhämtats från den aktuella klienthandläggaren samt kriminalvårdschefen vid VO Mariefred.

Som framgår av de handlingar som BB bifogat lämnade han in en hemställan den 27 september 2022 där han angav att han ville ha ut JO:s protokoll från inspektionen av anstalten. Enligt uppgifter från klienthandläggaren uppgav BB muntligen att han ville ha en egen kopia av protokollet, varför hemställan uppfattades som en begäran om att få en kopia av en allmän handling.

Enligt anstaltens dokumentation har AA inte lämnat in något skriftligt önskemål om att få ta del av protokollet. Klienthandläggaren tror att AA muntligen bad om en kopia av det ungefär samtidigt som BB.

Klienthandläggaren var dock osäker på huruvida protokollet var en allmän handling som kunde lämnas ut och tog upp frågan med anstaltens ledning dagen efter att BB:s hemställan inkom. Han informerade även BB att frågan tagits upp med ledningen. Ledningen utredde frågan samma dag, men förbisåg att återkoppla svaret till handläggaren.

Någon bevakning av att frågan utreddes och slutligt bevarades skedde inte. Den 17 oktober 2022 fick klienthandläggaren besked från ledningen om att protokollet kunde lämnas ut och att de intagna som begärt en kopia av det kunde få det mot en avgift jämlikt avgiftsförordningen (1992:191). Därefter fick både BB och AA en kopia på protokollet mot en sådan avgift.

Anstalten har inga uppgifter om att personal ska ha hänvisat AA till JO för att få ta del av protokollet. Ledningen har i vart fall inte gått ut med sådan information.

Anstalten är medveten om att önskemål om att ta del av, eller få kopior av, allmänna handlingar ska behandlas skyndsamt och att bevakning måste ske av att frågan besvaras.

Gällande regler

Av 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen (1949:105) (TF) följer att den som begär ut en allmän handling som får lämnas ut ska genast eller så snart det är möjligt och utan avgift få ta del av handlingen på stället på ett sådant sätt att den kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt.

Av 2 kap. 16 § TF följer att den som önskar ta del av en allmän handling har även rätt att mot en fastställd avgift få en avskrift eller kopia av handlingen till den del handlingen får lämnas ut. Vidare följer att en begäran att få en avskrift eller kopia av en allmän handling ska behandlas skyndsamt.

Kriminalvårdens bedömning

Av utredningen i ärendet framkommer att anstalten inte hanterat BB:s begäran om att få en kopia på JO:s protokoll från inspektionen av anstalten med den skyndsamhet som krävs. Även om det inte gått att fastställa när AA uttryckte önskemål om att få en kopia av protokollet tyder utredningen på att inte heller hans önskemål behandlats skyndsamt. Kriminalvården beklagar det inträffade.

Anmälarna fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Kriminalvården har redogjort för regleringen i 2 kap. 15 och 16 §§ tryckfrihetsförordningen, TF. När det gäller skyndsamhetskravet i bestämmelserna har JO i ett flertal beslut uttalat att ett besked i en utlämnande fråga normalt bör lämnas samma dag som framställningen gjordes. Någon eller några dagars fördröjning kan dock godtas om det är nödvändigt för att ta ställning till om ett utlämnande

får ske. Ett visst ytterligare dröjsmål kan vara ofrånkomligt om framställningen avser eller kräver genomgång av ett omfattande material. I sådana fall kan det många gånger vara lämpligt att successivt lämna besked om vad som kan lämnas ut. (Se t.ex. JO 2015/16 s. 665 och 2021/22 s. 382.)

För det fall en begäran om att få ta del av en handling helt eller delvis inte kan tillmötesgå ska den som har gjort framställningen underrättas om detta. Den enskilde ska då också informeras om möjligheten att begära myndighetens prövning och att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att beslutet ska kunna överklagas (6 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL). JO har i tidigare beslut påpekat att den enskilde har rätt att få ett sådant formellt beslut oavsett vad som är grunden för att avslå begäran (se bl.a. JO 2015/16 s. 628). Myndighetens avslagsbeslut får överklagas till kammarrätten (2 kap. 19 § första stycket TF och 6 kap. 7 och 8 §§ OSL). Ett beslut ska vara motiverat och försett med en anvisning om hur det kan överklagas (32 och 33 §§ förvaltningslagen [2017:900]). Det krävs inte att framställningen från den enskilde är skriftlig.

Som Kriminalvården har konstaterat hanterade anstalten inte BB:s begäran om en kopia av inspektionsprotokollet med den skyndsamhet som krävs enligt TF. Enligt min uppfattning är det genom utredningen klarlagt att inte heller AA:s framställning om en kopia behandlades skyndsamt. Anstalten får kritik för detta.

I 15 § avgiftsförordningen (1992:191) anges under vilka förutsättningar en myndighet ska ta ut en avgift när den efter särskild begäran lämnar ut en kopia av en allmän handling. Av 16 § framgår närmare hur avgiften ska beräknas. Om beställningen omfattar tio sidor eller mer ska som huvudregel en avgift tas ut (se JO 2020/21 s. 309 om tillämpningen av avgiftsförordningen).

Eftersom det aktuella protokollet överstiger tio sidor har anstalten i och för sig haft stöd i avgiftsförordningen för att ta ut en avgift av AA och BB när de begärde varsin kopia av det. Enligt min mening är det emellertid viktigt att de intagna vid ett inspekterat verksamhetsställe ges tillfälle att läsa JO:s inspektionsprotokoll, även om de inte kan eller vill betala för en kopia. Jag anser vidare att verksamhetsstället bör upplysa de intagna om möjligheten att utan avgift ta del av protokollet på stället (2 kap. 15 § TF).

Avslutningsvis vill jag framhålla att en intagen naturligtvis kan vända sig till JO för att få ut ett inspektionsprotokoll. Här gäller alltså också reglerna om allmänna handlingar samt om offentlighet och sekretess.

BB:s klagomål i övrigt ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendena avslutas.